

Izdaja
uprava „Slov. narod.
gledališča“.

Ureja
Antun Ivanović-
Mejger

ZRNJE

Štev. 25.

Mariborski kulturni vestnik.

28. V. 1921.

Sphinx.

Angleški zložil *Oskar Wilde*, preložil *Al. Benkovič*.

(Dalje.)

Ko mleko bujni vrat je bel
a nežnomodra mreža žil;
svileni plašč se je iskril,
ko da ga kdo je iz slane vzela.

pokleknila in se majoč
pred vozom spela, temnoboj
za njo Nubijcev dolgi roj,
v nosilih rahlo ga nesoč.

Kdo tvega vanj očesa dvig,
ki vrh prestola tam sedi
porfirnega, s prs mu žari
divotnega smaragda mig,

In veter pavovih pahljač
hladil ga je, ko ponosit
čez cestni vhajal je granit
v kraljestvo svoje bog-rogač.

kateri v pesku morskih tal,
od temnega valovja krit,
zelenkast, kakor lune svit,
na Kolhidi je v duplu spal.

Prinesel z ladje steatit
sidonskih mu je kupcev zbor,
in kupo, preumeten stvor,
mu dal je kamen hrizolit.

Smel Kolhec našel ga je tam.
Potopil se je v mračni val,
drzan ga dvignil in oddal
na pusti breg čarovnicam.

Iz cedrovega so lesa
mu krasnih skrinj prinesli v dar,
ponosen bil je vsak vladar,
ko bil je gost pri njem doma.

Na čelu ladje Amona
je koribantov trop šel v beg,
pijan in trtni list v laseh;
in slonov čreda je težka

V njegovem spremstvu rad bil člen
iz Memfide je plemič vsak,
za njim mu plašča nosil vlak,
draguljev žarnih bajni sen.

Obratih glav mu tisoč vsaj
duhovnikov služilo je,
in tisoč mu svetilo je
svetiljk doma — in zdaj — in zdaj —

V podrtem domu zdaj polzi
po mirju pisan gadjji roj,
in obelisk tam rožnih boj
razbit med kačami leži.

Skoz gozd porušenih stebrov,
železna vrata, polna rje,
satir prežeče plazi se,
šakal rjove vedno vnov.

Višnjela Hora opica
s kričanjem polni peristol,
od smokvinega dreva sil
se kruši zadnja sled stebra.

Povsod, povsod pregnan je bog;
v vejočem pesku pokopan
le pest granitno velikan
srdito dviga v viš nemog.

Mnog črncev potni trop se je
pred njim ustavlil trepečoč
in gledal tilnika je moč,
ki ne obseže ga nihče.

In dolgobradi Beduin,
v rumenopisan plašč odet,
mu tipa mišice zavzet,
ki tebi bil je paladin.

Iz blata vzemi kos na kos,
v večerni rosi jih umij,
sestavi, da se obnovi
ti trupla druzega kolos!

(Dalje sledi.)

Hinko Nučič:

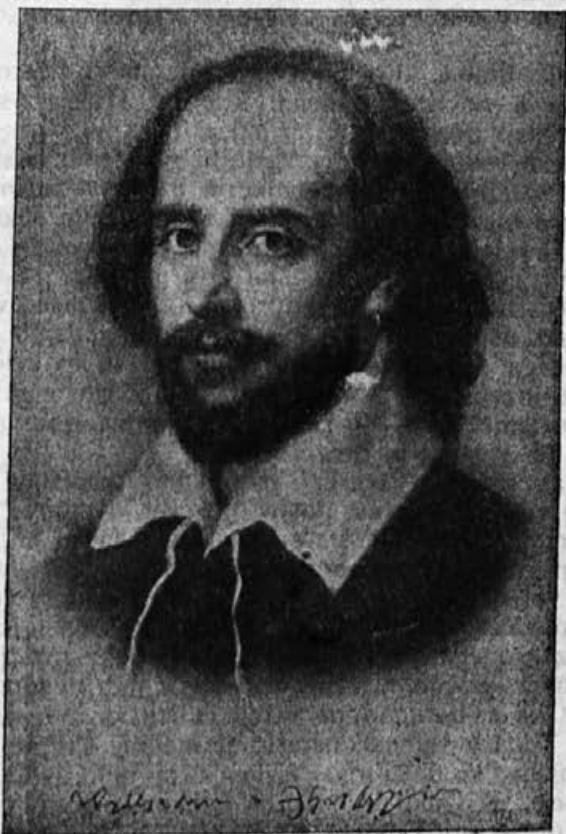
Avgusta Danilova.

(Ob priliki njenega gostovanja v Mariboru.)

Odlična slovenska dramska umetnica Avgusta Danilova, je bila pred svojim odhodom v Ameriko (leta 1914.) glavna moč damskega osebja slovenske drame v Ljubljani, kjer je delovala nad 25 let. Lani pa se je vrnila po 6 letni odsotnosti iz Amerike v domovino in je takoj zopet stopila v zvezo dramskega gledališča v Ljubljani.

Od njenega ogromnega repertoarja naj omenimo le nekaj njenih izvrstnih kreacij iz predvojne dobe: „Rosa Bernd“, „Jele“ (Ekvinocijo), „Elizabeta“ (Maria Stuart), „Teodora“ (Galeotto), „Fedora“, „Toniette“ (Namišljeni bolnik), „Echeparjeva“ (Rdeči talar) i. t. d. Danilova je delovala dve leti tudi na tržaškem odru kot režiserka in prva igralka nad vse uspešno in si je priborila mnogo zaslug za lepo razvijajoče se tržaško gledališče, ki je za sedaj žal uničeno. Pa tudi za slovensko dramo v Ljubljani ima Danilova nevenljivih zaslug, ko je v najtežjih gledaliških krizah, ki so bile na dnevnem redu cele decenije, pogumno vztrajala in kljub vsem viharjem krepko razvijala svoj vsestranski talent in na ta način nedvomno zelo koristila slovenski gledališki stvari. V letošnji sezoni je kreirala v Ljubljani zelo pomembne vloge: „Hasanaginico“, „Wolfovko“ (Bobrov kožuh), „Elgo“ in dr.

Uprava „Narodnega gledališča v Mariboru“ je povabila odlično slovensko igralko Danilovo, da pokaže svojo umetnost tudi našim prijateljem gledališča, v eni svojih najboljših ulog, kot „Jele“ v Vojnovičevi drami „Ekvinocijo“.

William Shakespeare.

(^o 1564, † 1616.)

Prinašamo sliko tega velikega svetovno znanega dramatika, ki ga bo v slovenskem prevodu Otona Župančiča izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Prvi zvezek vsebuje „Sen kresne noči“, ki je našemu občinstvu znan iz uprizoritve v našem gledališču. Zdaj je izšel drugi zvezek z zgodovinsko dramo „Macbeth“.

Izdaja je prvovrstna, in smo Slovenci na njo lahko ponosni.

Don José Echegaray.

(K uprizoritvi njegovega „Galeotto“.)

Španska drama, ki je v dnevih Kalderona (Calderon) cvetela, vzbujena je k novemu življenju šele od Don José Echegaray-a (čitaj: Ečegaraj).

On se je rodil 1835. leta v Madridu, glavnemu mestu Španije. Bil je od 1858. profesor matematike in fizike na inženirski strokovni šoli v svojem rojstnem mestu. Z znanstvenim delom priboril si je (1866.) katedro na „Real Academia de ciencias“ (Akademiji znanosti) in je okrog leta 1909. bil tudi minister.

Ko je 1874. nastopil z igrokazom „Žena maščevalca“ imel je velikanski uspeh radi ganljivega dejanja, močnih karakterjev in plemenitega, živega govora. V domovini so ga zelo napadali, toda on je brezobzirno na vsa sovraštva, ki jih je vzbujalo njegovo ustvarjanje, podal do petdeset večinoma lepih in poetičnih dramskih del v stihu in prozi.

Močan razum v zvezi z izvanredno domišljijo (fantazijo) ustvaril je zelo pomembne pojave novejšje literature.*

V drami „Galeotto“ sta si moški in ženska prijatelja, njiju duši se poznate, ali se ne zbližate. Toda masa, javnost, svet nima ne veselja ne zaupanja do nenavadnega. Vpleta se v te vezi s svojo radovednostjo, prodirja v najgloblje in najbolj skrite kotičke vzajemnega občevanja s svojo zlobo, ogovarja, obrekuje in zasmehuje jih. Strup začne delovati, v njih dozoreva čuvstvo ljubezni. Oba se borita, spoštovanje ju deli, da si ostaneta s a m o prijatelja. Toda v javnosti narašča iz majhne snežne kepice velikanska lavina, ki uniči dva življenja, a njih dvoje prisili, da se objameta, ne toliko iz ljubezni, kolikor iz sotrpjenja.

Kakor je pri Danteju v njegovi „Božanstveni komediji“ knjiga zvodnica med Francesco di Rimini in Pavlom Malatesta, tako je v Echegarayevi drami Galeotto — zvodnik javnost t. j. živa beseda, njeno mnenje, njeni pogledi, njena sugestija. Vsakdo je nevede v človeški družbi Galeotto, zvodnik. Psihologija mase, vpliv društva, moč javnosti vsili tudi posameznikom svoj sod

* Med ostalimi dramami sledile so: 1875. „La ultima noche“ in „En el puño de la espada“; 1876. „O locura ó santidad“; 1878. „En el pilar y en la cruz“ in „Correr en pos de un ideal“; 1879. „En el seno de la muerte“ in „Mar sin orillas“; 1880. „La muerte en los labios“; 1881. „El gran Galeoto“ in „Haraldo el Normando“; 1882. „Conflicto entre dos deberes“; 1885. „Vida alegre y muerte triste“; 1887. „La realidad y el delirio“ in „Dos fanatismos“; 1888. „Lo sublime en lo vulgar“; 1890. „Manantial que no se agota“ in „Los rígidos“; 1891. „Irene de Otranto“, „Siempre en ridículo“, „El prólogo de un drama“ in „Un crítico incipiente“; 1892. „Mariana“, „El hijo de Don Juan“ in „Comedia sin desenlace“; 1893. „El poder de la impotencia“ in „A la orilla del mar“; 1894. „La rencorosa“; 1895. „Mancha que limpia“, „El primer acto de un drama“ (nastavek od „El prólogo de un drama“) in „El estigma“; 1896. „La cantante callejera“ in „Amor salvaje“.

in svoja čuvstva. Z neusmiljeno logiko in konsekvenco rešuje Echégaray filozofski problem, ki se dan za dnem odigrava tudi v našem življenju, ki pa smo nanj že vajeni.

„Galeotto“ pa vendar ostane tipična ilustracija Michiavellijevega reka: „Človek je človeku zver“.

H. Družovič:

Zgodovina muzikalnih instrumentov.

(Dalje.)

2. **Pihala** delimo v lesena pihala in trobila. Razločujejo se pa ne samo glede snovi iz katerih so izdelana, ampak osobito glede oblike, tonove barve ter načina tehnične uporabe.

Trobila so že stara in najdemo jih pri vseh narodih; tudi pri takih, ki stoje na nizki stopnji izomike. Kulturni narodi starega veka so še poznali razne oblike flavt. Trobila, brez zavinkov, torej v podolgovati obliki, so bila običajna že istotako v stari dobi. (Izraelske pozaune pred Jeriho!) Razmeroma novejšega izvora je klarineta. Oboa ima prednika v pastirski piščali.

V kategorijo pihal štejemo orgle. Izza 4. stoletja po Kr. so nam znane slike malih, orglam podobnih instrumentov. Dolgo časa so se orgle uporabljale le kot šolski instrument pri pevskem pouku. Šele potem, ko so dosegle neko stopnjo razvoja, so našle uporabo tudi pri cerkveni liturgiji (osobito katoliški). Mehanizem se je čedalje bolj izpopolnjeval in tehnična uporaba se je olajšala. Znano je, da so imele stare orgle po več mehov in tipke so bile široke kakor dlan; morale so se udarjati s komolcem ali s pestjo. Pedal se je uporabljal najprej v Italiji in v 16. stoletju najdemo že orgle z dvema manualoma. S tehničnim razvojem se je tudi izpopolnjeval način igranja. Med tem, ko se je doslej uporabljala vzdigovalna mehanika, poznajo moderne orgle še cevno pneumatiko (na podlagi zračnega pritiska). Različna tonska barva posameznih registrov, ki naj posnemajo tonski značaj drugih orkestralnih instrumentov, se doseže z uporabo različnega materiala ter s posebno obliko piščal.

Harmonij je novejša iznajdba (izza 19. stoletja) in nadomestuje poprej priljubljene male, prenašajoče se domače orgle.

3. **Tolkala** so najstarejši in najprimitivnejši instrumenti. Posebno priljubljena so pri nekulturnih narodih. Kulturni narodi starega veka so že poznali raznovrstne oblike teh instrumentov. Sem štejemo razna bîla, to so instrumenti, ki so sama na sebi glaseča se telesa (triangele, tamtam i. dr.)

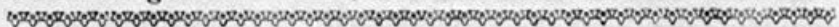
Moderni simfonijski (popolni) orkester uporablja sledeče instrumente:

a) **Godala** (orkester na lok): Prva in druga vijolina, vijola, celo in kontrabas v večkratni zasedbi.

b) **Lesena pihala**: Flavte, obve, klarinete in fagote v raznih velikostih in večkratni zasedbi.

c) Trobila: Rogi, trobente, pozavne in tube istotakò v raznih velikostih in večkratni zasedbi.

ž) Tolkala: Veliki in mali boben, bobnila (panke) in bila. Razen tega se še uporabljajo kot orkestralni instrumenti harfa in orgle.

Antun Ivanović-Mecger:

Lav Nikolajević Tolstoj kao filozof.

U životu Lava Nikolajevića Tolstoja razvilo se već na kazanskom sveučilištu (1843. — 1847.) nagnuće za analizu t. j. da od pojedinosti zaključuje na općenitost. Zaključujući tako, pošao je u pravcu skepse (sumnje) pitajući se: „A hoću li kome biti potreban i od koristi s univerzitetskim znanjem?“

Pod utjecajem kulturne filozofije (Rousseau) počeo je (1847. — 1851.) razumno cijeniti seljake, a živeći s kozacima i vojnicima (1851. — 1853.) i srcem uzljubi priprosti i poštenu narod. Tražeći od 1856. lijeka herojičkim patnjama naroda, dodje opet do skepticizma: „Je li narodu potrebno, što pišem?“

Radeći umno potkapao je stablo svojega vjerovanja. 1870. počeo je dvojiti o svemu i nije znao kako da živi, što da radi; zbunjivao se i zapadao u sjetu. U početku vraćao se je prijašnjemu životu, ali poslije se ta dvojba javljala sve češće u pitanjima: „Za što?“ ... „A što će biti poslije?“ ... No čim je pokušao da riješi ta pitanja, koja su mu se ponajprije činila neumjesna i bez svrhe, uvjerio se je, da ih neće moći riješiti, jer su to baš najdublja i najvažnija pitanja našega života. „Za što da odgojim djecu, zašto da se brinem za narodno blagostanje, zašto da pišem knjige, zašto da obradjujem zemlju, zašto da odgajam stoku? — Kad sin odraste, narod obogati, postanem slavan i bogat — što onda?“ I na sva ta pitanja nije mogao ništa, baš ništa odgovoriti. I tada posve zastade Tolstojev život. Želja da se oslobodi bezsmislena života gonila ga k samoubojstvu. Dok je imao smisla za život, zabavljala ga je ta igra komičnoga, tragičnoga, ganutljivoga, lijepoga i groznoga. Kad mu život postade bezsmislen, htjede se ubiti; jer nije mogao podnositi strpljivo užas tmine. Ali prije nego se uzicom ili tanetom oslobodi, htjede upotrebiti sve napore, da se riješi te mreže, u koju se zamrsio. Pitao je znanost i dobio mnogo nejasnih odgovora o onom, što nije pitao, ali na pitanje, što je smisao života, znanost ne može ništa odgovoriti. — Pitao je filozofiju, a Sokrat, Salamon, Budha, Schopenhauer mu odgovoriše: „Svi, koji ljubimo istinu, želimo da se oslobodimo tijela!“ Sokrat reče: „Mi se približujemo istini samo u toliko, u koliko se udaljujemo od života“. Prema tome bi u smrti bio smisao života. — Pitao je ugledne, bogate i inteligentne i našao ili neznanje ili slabost ili malodušnost ili samoubojstvo. — To ga sve nije zadovoljilo.

„Hvala nekoj čudnoj fizičkoj ljubavi prema pravomu radnome narodu“, piše Tolstoj, „koja mi je pomogla, da shvatim narod te uvidim, da on nije tako glup, kako mi mislimo, — oćutih, hoću li shvatiti smisao života, da ga ne mogu tražiti kod onih, koji su ga izgubili te se hoće ubiti, već kod onih milijarda živućih te preživjelih, koji čine i na sebi nose svoj i naš život. I ja se okrenuh na ogromno mnoštvo ljudi, koji žive oko mene...“ I odgovor je glasio: „Vjera je — snaga života“. „Živi po vjeri i ti ćeš uzvjerovati!“

Neizmjerne je duševne muke pretrpio veliki Tolstoj, dok je našao nauku, koja ga je preporodila i izmirila sa životom: „Živi jednostavno, ljubi bližnjega, ne protivi se zlu!“

Našavši ove temeljne istine svog filozofskog naziranja, koje mu je donijelo potpunu duševnu smirenost i teško zasluženi mir poslije velikih duševnih lutanja i stradanja, on je iz njih izvodio s neumoljivom logikom i druge zaključke, na pr. „Griješ je biti vojnikom“, „Griješ je plaćati porez“, „Griješ je sudbeno suditi“, „Ni država nema prava ubiti čovjeka“ i t. d. Zbog toga je imao neugodnosti s državnom vlašću i da nije bio čovjek svjetskoga glasa, strunuo bi negdje u Sibiriji.

Tolstoj je svojih trideset posljednjih godina proživio jednostavno, radeći doduše i dalje duševno kao najinteligentniji Rus i čovjek svoga doba, ali i tjelesno kao seljak. Dijeli svoj imetak, živi radeći na polju sa seljacima, dobavlja im gradivo za gradnje, sjeme za sijanje, popravlja im peći i pomaže podizati krovove, piše knjižice za narod. 28. oktobra (10. novembra) 1910. otišao je od svoje familije, koja je nastupala protiv njega i umre u stanu glavara postaje Astapovo (kod Dankova) 20. nov. 1910.

Evgenij Solovjev prisposoblja Tolstoja Ahasveru. Tajinstveni mu glas govori: „Idi... traži!“ On ide i traži. Ide u svjetske salone i nalazi Borisa Drubeckoga, Vronskoga, Varenina; ide, i na selu nalazi Roštova, Nehljudova, Bolkonskoga; ide, i u narodu nalazi Polikušku, Kozake i Sevastopoljske junake. Ali tajni mu glas veli: „Idi... traži!“ Umoran je, put je beskrajn, hoće da odahne, da se oćajan ubije, ali ne, on mora dalje ići. Ahasver, veličajna, slika vječnoga, nemirnoga traženja, dolazi — po legendi — u Jeruzolim u onaj čas, kad je Sila propinjala Ljubav... On ide sa svjetinom, uspinje se na Golgotu i mjesto onog zapovjedajućeg glasa: „Idi... traži“, osjeti nešto novo. Osjeti stradalni pogled, pun milosrdja, sućuti i tuge. Ovaj pogled obećaje radost i nadu... „I Isukrst položi na Ahasvera svoj križ...“ Na Golgoti se Ahasver ustavi i po prvi put oćuti mir u svojoj izmućenoj i izlomljenoj duši...

To je i slika razvitka Tolstojeva, za kojega Lilienbach veli: „... u svim obrazovanim slojevima obiju polovica svijeta Tolstoj je ljubljani pisac“ i koga Pol Flobér (Paul Flobert) uspoređuje sa Šekspirom (Shakespeare), a Matew Arnold smatra najkрупnijom silom u literaturi“.

Druga redna sezona „Slov. nar. gledališča v Mariboru“.

Nadaljevanje dosedanjih predstav:

191.	Dne	2. aprila	1921:	„Nebesa na zemlji“.	Izv. ab.
192.	„	3.	„	„Kristova drama“.	Izv. ab. (Popoldne.)
193.	„	3.	„	„Ksenija“ in „Stara pesem“.	Ab. C-25. (Zvečer.)
194.	„	4.	„	„Knjižničar“.	Izv. ab. (Popoldne.)
195.	„	4.	„	„Vstajenje“.	Ab. A-27. (Zvečer.)
196.	„	5.	„	„Nebesa na zemlji“.	Gostovanje v Ptuj.
197.	„	6.	„	„Ekvinocijo“.	Ab. A-28.
198.	„	7.	„	„Kasija“.	Ab. C-26.
199.	„	9.	„	Gabriel Dregely: „Dober frak“.	Ab. A-29.
200.	„	10.	„	„Jesenski manever“.	Izv. ab. (Popoldne.)
201.	„	10.	„	„Nebesa na zemlji“.	Izv. ab. (Zvečer.)
202.	„	11.	„	Engel Horst: „Percant možje“.	Gostovanje v Ptuj.
203.	„	12.	„	„Dober frak“.	Ab. B-29.
204.	„	13.	„	„Vstajenje“.	Ab. C-27.
205.	„	14.	„	Finžgar: „Razvalina življenja“.	Ab. A-80.
206.	„	16.	„	„Amaconke“.	Izv. ab.
207.	„	17.	„	„Ksenija“ in „Stara pesem“.	Izv. ab. (Popoldne.)
208.	„	17.	„	„Ekvinocijo“.	Ab. B-30. (Zvečer.)
209.	„	18.	„	Strauss: „Netopir“.	Izv. ab.
210 a	„	19.	„	„Kraljevska visokost“.	Gostovanje v Ptuj.
210.	„	20.	„	„Razvalina življenja“.	Ab. B-31.
211.	„	21.	„	„Dober frak“.	Ab. C-28.
212.	„	22.	„	„Produkcija dramske šole g. M. Skrbinška“.	Izv. ab.
213.	„	23.	„	„Netopir“.	Ab. A-31.
214.	„	24.	„	Vojnović: „Smrt majke Jugovića“.	Dij. predst. (Pop.)
215.	„	24.	„	„Kraljevska visokost“.	Izv. ab. (Zvečer.)
216.	„	25.	„	„Razvalina življenja“.	Gostovanje v Ptuj.
217.	„	26.	„	„Netopir“.	Ab. B-32.
218.	„	27.	„	„Ekvinocijo“.	Ab. C-29.
219.	„	28.	„	„Razvalina življenja“.	Ab. C-30.
220.	„	30.	„	„Samberk: „... ulica št. 15“.	Ab. B-33.

„Galeotto“.

Drama v treh dejanjih s predigro.

Spisal *Jose Echegaray*. Režiser: *Hinko Nučič*.

Osebe:

Don Juliano Garagarza, veletržec	Valo Bratina k. g.
Donna Teodora, njegova soproga	Berta Bukšekova
Don Severo, Julianov brat	Edo Grom
Donna Mercedes, njegova soproga	Štefa Dragutinovičeva
Pepito, njiju sin	Rudolf Mikulič
Ernesto de Acedo, pisatelj	Hinko Nučič
Zdravnik	Ciril Velušček
Rueda, sekundant	Josip Kos
Drugi sekundant	Evgenij Parchomenko
Genaro, sluga pri Garagarzi	Ivan Gabrič
Gospodinja	Katica Petkova

Kraj dejanja: Madrid. Čas: sedanjí.

Iz gledališke pisarne: V nedeljo, dne 29. maja t. l. gostuje na našem gledališču velika dramska umetnica Narodnega gledališča v Ljubljani, ga. Avgusta Danilova kot „Jele“ v „Ekvinociju“ Ive Vojnovića.